

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. БОГОМОЛЬЦЯ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для самостійної роботи студентів**

<i>Навчальна дисципліна</i>	Пропедевтика педіатрії в тому числі сестринська практика, базові медичні навички в педіатричному відділенні
<i>Напрямок підготовки</i>	22 "Охорона здоров'я", II (магістерський) освітньо-кваліфікаційний рівень
<i>Спеціальність</i>	222 «Медицина»
<i>Кафедра</i>	Педіатрії № 2
<i>Змістовий модуль I</i>	Предмет і місце педіатрії в системі охорони здоров'я. Ріст і розвиток дитини.
<i>Теми для самостійної роботи студентів</i>	Предмет і місце педіатрії, основні етапи розвитку.
<i>Курс</i>	3

Затверджено на засіданні кафедри педіатрії № 2 від «29» серпня 2025 р., протокол №1

Розглянуто та затверджено: ЦМК з педіатричних дисциплін від «29» серпня 2025 р., протокол №1

1. **Мета:** формування фахових компетенцій для досягнення програмних результатів навчання шляхом набуття студентом знань щодо предмету і місця педіатрії, основних етапів її розвитку, видатних вчених-педіатрів.

2. Зміст учбового матеріалу

- 2.1. **Перелік основних термінів, параметрів, характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття:**

Термін	Визначення
Педіатрія	(Paidos - дитя, iatreia - лікування)– вчення про здорову і хвору дитину, закономірності росту і розвитку, особливості клініко-етіологічної структури і перебігу захворювань, механізми адаптації, реактивності, захисту і їх змін в мінливих умовах зовнішнього середовища.
Догляд	сукупність заходів, які забезпечують всебічне обслуговування хворого, створення оптимальних умов і обстановки для сприятливого перебігу хвороби, найшвидшому одужанню, полегшенню страждань і запобіганню розвитку ускладнень, виконанню лікарських призначень.

2.2 Зміст теми:

1. Основні історичні етапи розвитку педіатрії

В давні часи, коли людство постійно знаходилося на межі виживання, життя людини взагалі цінувалось мало, а діти, що не приносили користі суспільству, лише відволікали жінок від виконання їх праці, тож втрата дитини була менш помітною та важкою для племені, ніж втрата залізного знаряддя праці. Воїни та землероби могли отримати травму чи захворіти, і їх потрібно було вилікувати, оскільки від цього залежало, чи буде існувати суспільство далі. Хвороба дитини залишалась поза увагою, оскільки її життя було не важливим для суспільства того часу. Так, у стародавньому Єгипті, де існувала унікальна система медичного захисту – були профільні лікарі для лікування різних органів та систем, не було лише спеціаліста, який займався дитячими хворобами.

Період часу – від Гіппократа і до XV сторіччя нашої ери був лише періодом визнання необхідності гігієнічних процедур для немовлят та грудного вигодовування. В IV столітті до нашої ери Гіппократ (460-372pp д.н.е.) вперше звертає увагу на необхідність лікування дітей, та дає рекомендації щодо догляду та вигодовування дитини у своїй праці „Про природу дитини”. Нажаль сучасники Гіппократа не розділяли його поглядів, наступні педіатричні праці з’явилися у I столітті нашої ери. Перший педіатр Риму Соран Ефесьський (138-198pp н.е.) видає книгу „De arte obstetrica”. На сході аналогічну роль зіграли твори геніального лікаря Абу Алі ібн Сіні

(Авіценни) (980-1030pp н.е.), в яких він детально аналізує причини малюкової смертності, дає рекомендації щодо її запобігання.

З XVI століття і до другої половини XIX століття наука про дитину залишалась складовою частиною акушерської науки. Приходить розуміння, що фізіологія дитини відрізняється від фізіології дорослого. З'являються праці, в яких досліджуються особливості захворювань у дітей – публікації англійського лікаря Гліссона (1669р) про перебіг рахіту у дітей, лікарів Сиденгама, Хабержена та Дженнера про відмінності перебігу інфекційних захворювань у дітей. В 1764 році виходить перший в світі *підручник з педіатрії*, написаний шведським лікарем Нилем Розем фон Розенштейном, через 30 років цей підручник вперше перекладається на російську мову. В 1769 році відкривається перша в світі *дитяча лікарня* в Лондоні. Дещо пізніше відкриваються лікарні для дітей у Франції, Німеччині, Швейцарії, Росії, запроваджується широкомасштабна вакцинація проти віспи.

1860 рік можна вважати офіційним роком народження педіатрії, як окремої спеціальності, коли вперше в світі, в Нью-Йоркському університеті німецький доктор Абрахам Якобі розпочав читати спеціалізований відокремлений курс з дитячих хвороб.

2. Основні історичні етапи розвитку педіатрії в Україні.

В XI сторіччі в Київській Русі, за правління Володимира Великого та Ярослава Мудрого були організовані перші притулки та госпіталі на взірць візантійських та арабських, а також будинки для підкинутих дітей та сиріт.

Першими лікарями педіатрами, що проживали на території теперішньої України вважають лікаря-монаха Доміана, та онуку Володимира Мономаха Євпраксію. Після одруження вона переїхала до Візантії, прийняла ім'я Зої, та опублікувала під цим ім'ям трактат грецькою мовою, який фактично являв собою медичну енциклопедію, а також містив глави „Про вагітну та утробне”, „Про те, як вести себе годувальниці”, „Про догляд за дитиною”. Ці праці особливо цінні тим, що є оригінальними, тобто базуються на вченні Сорана, Авіценни, Галена але не повторюють їх, містять особисті рецепти та рекомендації "княгині Зої".

Витоки охорони здоров'я дітей в Україні пов'язані з діяльністю Київської Братсько-Могилянської академії (XVII сторіччя), вищого учбового закладу, в якому отримували освіту передові діячі науки, і в якому вперше в Україні, в 1802 році було введено викладання курсу медичних дисциплін. Вихованцем Києво-Могилянської академії був один з найвизначніших лікарів того часу Нестор Амбодик-Максимович (1742-1812pp). Він став автором першого в Росії підручника з акушерства “Искусство повивания или наука о бабьичем деле”, в 5 частині якого висвітлювались педіатричні питання. Вперше було дано визначення доношеної та недоношеної дитини, описані особливості фізіології, фізичного розвитку немовлят. Багато уваги було приділено і лікуванню дитячих захворювань – кору, коклюшу, гельмінтозів. В XVIII сторіччі ані в Європі, ані в Америці більш детального керівництва з педіатрії не було .

В XIX столітті наукове обґрунтування багатьох питань педіатрії було висвітлене в трудах С.Ф.Хотовицького (1796-1885pp), М.П.Гундобіна (1798-1908pp) в Росії та І.В.Троїцького (1856-1923pp) в Україні. С.Ф.Хотовицьким написано і видано перше в Росії оригінальне керівництво „Педіятрика” (1847р.), ряд робіт з гігієни, судовій та медичній політиці, інфекційних захворюваннях. Багато уваги приділено також ролі харчування, способу життя, захворювань і звичок вагітних жінок в патології плода. Таким чином С.Ф.Хотовицький оцінюється як предтеча не тільки сучасної педіатрії, а й гігієни та профілактичного напрямку взагалі. В 1834 році в Росії з’являються перші дитячі лікарні. В той же час, в XIX столітті в Україні також відбувалось остаточне виділення педіатрії в окрему науку. У 1841 році Медична Рада Університету Святого Володимира прийняла рішення відрядити першого керівника кафедри акушерства за кордон, для удосконалення знань з педіатрії, та в подальшому написання курсу лекцій для вітчизняних студентів. У 1848 році, під завідуванням О.П.Матвєєва, кафедру було перейменовано в „кафедру акушерства, женских и детских болезней”, був розпочатий окремий лекційний курс з педіатричних питань, та у 1858 році у підручник з акушерства включена глава про вигодовування новонародженого, правила перев’язки пуповини.

В 1865 році курс педіатрії на медичному факультеті Університету святого Володимира в Києві став обов’язковим для всіх слухачів. Тоді ж в Києві почало свою роботу перше в Україні і в Росії „Общество детских врачей”.

3. XX століття - сучасний етап розвитку педіатрії в Україні.

В 1900 році І.В. Троїцьким був створений Київський осередок педіатрів. Він був обраний його головою. Велика заслуга належить І.В. Троїцькому в створенні міжнародного осередку дитячих лікарів, проведенні першого міжнародного з’їзду педіатрів. Він приймав участь в 6 міжнародних з’їздах педіатрів, де виступав з доповідями з історії педіатрії. У 1991 році на території Олександрівської лікарні (нині - Центральної клінічної лікарні міста Києва), відкрита перша спеціалізована дитяча лікарня в Україні. Завідував клінікою професор В.Є.Чернов. Він був спеціалістом „широкого профілю”, виконував функції не тільки педіатра та інфекціоніста, а й в певній мірі дитячого хірурга. В дитячій клініці з моменту її заснування широко впроваджувались сучасні лабораторні методи діагностики, розроблялись нові методики лікування. Навколо кафедри, завідувачем якої був В.Є.Чернов, згуртувалась Київська школа педіатрів, до якої увійшли І.В.Троїцький, Є.Л.Скловський, Л.О.Фінкільштейн, А.О.Карницький, А.З.Лазарев, С.Г.Гоготидзе, В.Л.Жуковський, І.М.Ямпольський, Е.Г.Сонгайло та інші. Київська школа педіатрів справила суттєвий вплив на розвиток наукової педіатрії, сприяла створенню дитячих консультацій, амбулаторій, дитячих дошкільних закладів.

Після 1917 року професор Є.Л. Скловський очолює відділ охорони материнства і дитинства при наркоматі охорони здоров’я, у 1928 році приймає пост завідувача кафедрою дитячих хвороб в Клінічному інституті

підвищення кваліфікації лікарів (нині Київська медична академія післядипломної освіти). В 1921 році медичний факультет Університету та Жіночий медичний інститут були об'єднані до одного вищого учбового закладу – Київського медичного інституту (КМІ). Програму підготовки лікарів було змінено. З 1925 року на п'ятому курсі навчання були введені спеціалізації: терапевтична, хірургічна, з охорони материнства і дитинства та санітарно-гігієнічна. Кафедра педіатрії під керівництвом Ф.Д.Румянцева вела викладання на терапевтичному та санітарно-гігієнічному факультетах. Програма з педіатрії складалась з трьох розділів: пропедевтика, інфекційні та соматичні хвороби.

В 1904 році була заснована кафедра педіатрії медичного факультету Львівського університету, професор Ян Рачинський (1865-1919рр). В Харкові кафедра педіатрії була створена у 1892 році, професор Пономарьов М.Д. (1845-1905рр). В Одесі кафедра педіатрії заснована у 1905 році під керівництвом професора Якубовича В.П. ***Таким чином початок ХХ сторіччя став початком нового етапу розвитку вітчизняної педіатрії,*** спрямованої на вивчення здорової дитини, її патологічних станів, профілактику захворювань та активний розвиток охорони материнства та дитинства.

Після Великої Вітчизняної Війни для покращання навчання педіатричні кафедри були розділені на кафедри пропедевтичної, факультетської і госпітальної педіатрії, а потім відокремлено і кафедру дитячих інфекційних хвороб та кафедру педіатрії для студентів непедіатричного профілю. Відкривались медичні інститути та університети у Симферополі, Вінниці, Чернівцях, Тернополі, Донецьку, Ужгороді. Окрім вже існуючих були створені науково-дослідні інститути охорони материнства і дитинства у Харкові (1923р), Києві (1929р.), Одесі, Дніпропетровську, Львові. Сформовано систему післядипломного навчання лікарів – академії післядипломного підвищення кваліфікації лікарів в Києві, Харкові, Львові та інші.

Найбільш видатні вчені-педіатри України ХІХ та ХХ сторіччя

Хохол О. М. (1897-1964рр) Випускниця Київського медичного інституту (1921р), працювала протягом 4-х років в м. Умані, потім протягом 3-х років в київському будинку дитини. З 1927 по 1946 рік працювала на кафедрі педіатрії Київського інституту удосконалення лікарів, спочатку асистентом, з 1935 року доцентом. В 1945 році захистила докторську дисертацію на тему „Материалы к вопросу о нарушении капиллярного кровообращения при токсической диспепсии”, в 1946 році стала завідувачем кафедри пропедевтики дитячих хвороб в Київському медичному інституті. З 1948 була завідувачем кафедри госпітальної терапії, на якій пропрацювала до кінця життя. Наукові праці О.М.Хохол були присвячені вивченню особливостей фізичного розвитку дітей в нормі та патології, вигодовуванню, захворюванням шлунково-кишкового тракту, пневмоніям у дітей раннього віку, туберкульозу, ревматизму. Під її керівництвом було захищено 30 дисертацій.

Тур О.Ф. (1894-1974pp) визначив свій шлях медицині ще в роки навчання у Воєнно-медичній академії у видатних російських медиків (І.П.Павлова, Л.А.Орбелі, В.А.Опеля та ін.), пройшов дві війни, працював головним педіатром у вмираючому від голоду блокадному Ленінграді, виконуючи повсякденну роботу лікаря-дослідника, вченого. Початок його наукової і клінічної діяльності пов'язаний з роботою в клініці видатного педіатра Росії Михайла Степановича Маслова. З 1925 року О.Ф.Тур працював в Ленінградському педіатричному медичному інституті, де очолював кафедри фізіології, дієтики і гігієни. Напрями і результати його праць відображені в збірниках і монографіях „Пропедевтика дитячих хвороб”, „Збірник по дієтиці і вихованню дітей”, „Гематологія дитячого віку” та ін. Київським педіатрам довелося зустрічатися з О.Ф.Тура, який приїздив на один з перших з'їздів педіатрів України.

Гундобін М.П. (1798-1908pp) ще один представник Петербурзької школи педіатрів, організатор Союзу боротьби з дитячою смертністю в Росії на початку другої половини ХХ сторіччя, у 1865р. В цей час була відкрита перша в Росії кафедра дитячих хвороб з клінікою на 10 ліжок. Однак ця клініка вже у 1886 році стала центром науково-педагогічної роботи, де була підготовлена плеяда видатних вчених: це вище упомянутий М.П. Гундобін, А.А.Кисіль, В.П.Жуковський, В.Є.Чернов, В.Ф.Якубович. Зокрема в подальшому саме професор В.Є.Чернов став організатором і завідувачем першої кафедри педіатрії лікувального факультету Київського медичного інституту.

Балабан В. Г. (1892 –1976pp) Доктор мед. наук, професор (1946), завідувач кафедри дитячих хвороб (1943-1944), факультетської педіатрії (1944-1963), з 1963 по 1967 р. - професор-консультант. Закінчила Київський жіночий медичний інститут (1916). В 1944 р. захистила докторську дисертацію на тему "Досвід клінічної характеристики парентеральних грипозних диспепсій". Автор 50 наукових праць, присвячених токсико-септичним захворюванням новонароджених і дітей раннього віку, діагностиці й лікуванню кишкових токсикозів різного походження, ревматизму й іншим колагенозам. Серед її учнів П.С.Мощич, О.Л.Зикова, А.О.Єрмоменко, які працювали на кафедрі факультетської педіатрії.

У 1946 році від кафедри відокремився курс пропедевтичної педіатрії в самостійну кафедру. У 1948 році на учбовий рік кафедра факультетської педіатрії та кафедра госпітальної педіатрії були об'єднані під керівництвом професора В.Г.Балабан.

Чеботарьова В. Д. (1922 – 2001pp) закінчила педіатричний факультет Київського медичного інституту у 1951 році, навчалась в клінічній ординатурі у О. М. Хохол. У 1955 році захистила кандидатську дисертацію присвячену проблемам лікування пневмоній у дітей раннього віку. З 1960 року працювала асистентом на кафедрі пропедевтики дитячих хвороб КМІ. Докторська дисертація на тему „Вопросы патогенеза, лечения и профилактики ревматизма у детей” захищена у 1967 році. З 1966 року працювала деканом педіатричного факультету, в 1969 році прийняла

завідування кафедрою пропедевтики педіатрії КМІ (нині кафедра педіатрії №4 НМУ). Робота кафедри під її керівництвом була присвячена вивченню особливостей білкового та водно-сольового обмінів, імунологічного стану, бронхолегеневих захворювань та захворювань серцево-судинної системи, особливо ревматизму а також захворювань сечовидільної системи у дітей. Віра Дмитрівна Чеботарьова є автором першого в Україні підручника з пропедевтики педіатрії. Під її керівництвом виконано 9 дисертацій, в т.ч. 1 докторська.

Резник Б.Я. (1929-1997рр) по закінченню Одеського медичного інституту переїхав до Донецька, де працював на кафедрі дитячих хвороб Донецького університету спочатку асистентом, доцентом, а після захисту докторської дисертації (1964р) завідувачем кафедри. В 1972 році Б.Я. Резник повертається до Одеси, де очолив кафедру дитячих хвороб педіатричного факультету Одеського медичного інституту. Наукові праці Б.Я.Резника присвячені проблемі профілактичних щеплень у дітей, проблемам гематології, нефрології, неонатології, вигодовуванню дітей. Б.Я.Резник є автором 11 підручників та монографій, в тому числі „Гематологія дитячого віку з атласом мієлограм” та „Практична гематологія дитячого віку”. Під його керівництвом захищені 60 дисертацій.

Руднєв І. М. (1910-1970) Доктор медичних наук, професор (1964), лауреат Державної премії України (1979), зав. кафедри факультетської педіатрії (1963-1965), госпітальної педіатрії (1965-1970). Головний педіатр МОЗ України (1962-1966). Закінчив Дніпропетровський медичний інститут (1931). В 1962 р. захистив докторську дисертацію на тему "Функціональні стани судин при ревматизмі у дітей". Автор біля 80 наукових робіт, в тому числі 3 монографій і підручника. Основні роботи присв'ячені актуальним питанням діагностики і лікування ревматизму у дітей, дитячій кардіології, алергії. Під його керівництвом захищені 19 кандидатських і 5 докторських дисертацій. Його учнями були професори П.С.Мощич, В.М.Сідельников.

Черкасов О.В. (1893 – 1975рр) у 1916 році закінчив медичний факультет Київського університету. У 1919 році зайняв посаду асистента кафедри педіатрії, а з 1945 року став завідувачем кафедри дитячих інфекційних хвороб. Основним напрямком наукових досліджень став туберкульозний менінгіт. Довгий час був деканом педіатричного факультету. Під його керівництвом вийшло біля 100 наукових праць, 18 дисертацій.

Бєлоусов В.А. (1895 – 1971рр) закінчив Харківський університет у 1917 році. Прийняв завідування кафедри госпітальної педіатрії в 1938 році, відразу після захисту докторської дисертації, присвяченої білковому обміну та ролі білка в раціоні школярів. Був головою Харківського товариства педіатрів. Особливе місце в його дослідженнях займало вивчення значимості діагностичних туберкулінових проб, діагностики та терапії туберкульозного менінгіту. Розробляв питання курортного лікування дітей. Під його керівництвом захищені 42 дисертації, в тому числі 7 докторських.

Городецька Е.Г. (1902 – 1974рр) вихованка російської школи педіатрів. В Україну приїхала вже після захисту кандидатської дисертації, присвяченої

лікуванню пневмонії у дітей раннього віку. Під час праці доцентом на кафедрі факультетської педіатрії Київського медичного інституту захистила докторську дисертацію на тему “Клініко-рентгенологічна діагностика патологічних станів в коренях легень у дітей”. З 1959 року до останніх днів завідувала кафедрою педіатрії Київського Державного інституту удосконалення лікарів. Наукові дослідження були присвячені патології шлунково-кишкового та респіраторного трактів, проблемам ревматизму у дітей.

Гудзенко П. М. (1913-1982) Доктор медичних наук, професор, лауреат Державної премії України (1979), завідувач кафедри факультетської педіатрії (1965- 1982), декан педіатричного факультету (1976-1978). Закінчив Київський медичний інститут (1939). В 1958 році захистив докторську дисертацію на тему "Питання патогенезу і клініки туберкульозного менінгіту у дітей". Автор більше 150 наукових робіт, в тому числі 8 монографій, присвячених проблемам туберкульозу у дітей, стафілококовим захворюванням, кишковим інфекціям. Головний педіатр МОЗ України (1966), голова правління наукового товариства педіатрів УРСР. Під його керівництвом виконано 3 докторські і 24 кандидатські дисертації. Його учні – нині професори В.В.Бережний, М.І.Борисенко, Ю.В.Марушко, Л.І.Чернишова. Важливою віхою наукової і педагогічної діяльності П.М.Гудзенка стало видання разом з Рудневим І.М. підручника "Дитячі хвороби" (медаль ВДНГ СРСР, Державна премія України), що став книгою для декількох поколінь педіатрів.

Сидельников В.М. (1928 – 1997 рр) вихованець Київської школи педіатрів, учень проф. І.М.Руднева. З 1971 року завідував кафедрою госпітальної педіатрії. Був проректором медичного інституту з лікувальної роботи, тривалий час одночасно був головним дитячим кардіо-ревматологом МОЗ України. Напрямок наукових досліджень проф. Сидельникова В.М. був багатограним, зокрема його праці та праці його учнів присвячені патології дихальної, серцево-судинної систем, алергології, невідкладній терапії у дітей. Ним опубліковано понад 200 наукових праць, в числі яких декілька посібників і підручників: „Неотложные состояния у детей”, „Неотложная помощь в педиатрии”, „Практическая алергология детского возраста”, „Кардиология детского возраста”, та ін.. Під його керівництвом захищено 21 кандидатська та 3 докторські дисертації.

Ігнатов С.І. (1899 – 1997 рр) – завідувач кафедри педіатрії Львівського університету з 1950 по 1970 роки. Наукові дослідження спрямовував на вивчення фармакотерапії дитячого віку, патології неонатального періоду та шлунково-кишкового тракту. Видав монографію “Фармакотерапия”, “Посібник з клінічного обстеження дитини”.

Мошич П.С. (1928-2006 рр) - педіатр за фахом, професор, академік Академії наук вищої школи України. Становлення як педіатра, вченого, викладача здійснювалось в Київському медичному інституті, де він з 1983 до 1996 року керував кафедрою факультетської педіатрії (нині кафедра педіатрії №3), у подальшому і до кінця своїх днів працював професором цієї кафедри.

Поряд з науково-дослідною і викладацькою роботою, Мошич П.С. впродовж 20 років був головним педіатром МОЗ України. Самостійно і в співавторстві ним було опубліковано біля 600 наукових праць, 8 монографій, зокрема „Кардіологія дитячого віку”, „Інфекційно-алергічні полірадикулоневрити”, „Диспансерне спостереження за здоровими дітьми в умовах поліклініки”, багатотомне керівництво „Медицина дитинства”. В повсякденному житті Петро Степанович відрізнявся винятковою доброзичливістю і щирістю.

4. Педіатрія як наука про здорову і хвору дитину, її місце в системі загальної медицини, для підготовки лікаря загальної практики. Завдання курсу "Пропедевтики педіатрії".

Педіатрія – наука про здорову і хвору дитину, закономірності її росту і розвитку в різні періоди дитячого віку, особливості етіологічної структури, клінічного перебігу і методів лікування захворювань, механізмів адаптації, заходів підвищення опірності дитячого організму в мінливих умовах зовнішнього середовища.

Отже, *предметом Педіатрії* як науки є здорова і хвора дитина.

Значення Педіатрії в тому, що стан здоров'я дорослих базується на стані їх здоров'я в дитячому віці; більшість хронічних захворювань дорослих починаються з дитинства. Особливо на сучасному етапі зростає частота захворювань у дітей, які раніше вважалися виключно захворюваннями дорослих (бронхіальна астма, цукровий діабет 2-го типу, остеохондроз інші). Попередження ранньої інвалідизації дітей на тлі захворювань - це збереження працездатності дорослих. Не менш важливим є і соціальний аспект; в період, коли народжуваність рівна або нижча смертності (в розвинутих країнах), кожна живонароджена дитина є великою цінністю для суспільства, її здоров'я – це стан здоров'я нації в майбутньому, саме тому кожний лікар повинен мати знання з педіатрії, уміти і надавати медичну допомогу дітям.

Курс "Пропедевтики педіатрії" вивчає закономірності розвитку дитини: фізичного і нервово-психічного; особливості обмінних процесів у дітей (білкового, жирового, вуглеводного, водного, мінерального і енергетичного обмінів); основи вигодовування дітей першого року життя і основи раціонального харчування дітей старших 1 року; анатомо-фізіологічні особливості розвитку кожної з систем організму (шкіри і підшкірної клітковини, м'язової і кісткової систем, дихальної, серцево-судинної, травної, сечової, ендокринної, імунної систем і системи крові), методи їх обстеження і семіотику захворювань. Сумарно, ці знання і уміння є базою для подальшого вивчення різних захворювань у дітей.

3. Питання для самоконтролю

1. Дати визначення Педіатрії, як науки про здорову і хвору дитину.
2. Визначити місце педіатрії в системі загальної медицини.
3. Перерахувати завдання курсу з пропедевтичної педіатрії.
4. Основні історичні етапи розвитку педіатрії.
5. Основні історичні етапи розвитку педіатрії в Україні.

6. Найбільш видатні вчені-педіатри України XIX та XX сторіччя.

Рекомендована література.

Базова:

Педіатрія /За ред. О.В. Тяжкої – Вінниця: Нова книга, 2018. – С. 1-14.

Допоміжна:

1. Капітан Т.В. Пропедевтика дитячих хвороб з доглядом за дітьми. -Вінниця: ДП ДКФ, 2006. 792с.
2. Основи догляду за дітьми. Техніка лікувальних процедур та маніпуляцій//За ред. О.В. Тяжкої. –Київ: Медицина, 2014. – 151с.

Укладач доц. Каруліна Ю.В.